

Kugla glumište

anarhija/ blok 45
PORODIČNA BIBLIOTEKA

TRANSKRIPT DOKUMENTARNO-IGRANOG FILMA

KUGLA GLUMIŠTE

SNIMLJENOG ZA TV BEOGRAD 1981.

Priredili: Aleksa Golijanin (transkript) i Stevan Glušac
(materijal), uz dragocenu pomoć Suzane Marjanić (Zagreb),

2017, 2023.

<http://anarhija-blok45.net>
aleksa.golijanin@gmail.com

ZAJEDNIČKA ARHIVA

<http://anarhisticka-biblioteka.net>

TV Beograd '81.

transkript

budućnost će biti delfin u sunčanoj noći

Transkript
dokumentarno-igranog filma
KUGLA GLUMIŠTE
snimljenog za
TV Beograd 1981.

Što je Kugla ?

Kugla

Uvodne beleške

„Kugla pronalazi slike, simbole i priče koji bi bili razlogom zajedništva

(...)

Kugla je ozbiljna i kitnjasta

Kugla je oskudna

Kugla pametno koketira s kičem

Kugla se bavi zatečenim prostorom

Kugla otkriva samoću kockastih naselja

(...)

Kugla otkriva veliko poprište u zadahu kelja i pokretu ruke
Kugla brani dostojanstvo mašte i života naspram agresivnosti i samoći.“

„Što je Kugla?“, *Gordogan* br. 1, god. 1, siječanj-veljača 1979.

„Napustili smo dramski tekst i u banalnim klišejima stripa otkrivamo uzbuđujući tekst čistih emocija. Stvaramo poetične prizore ne suviše udaljene od jednog već zaboravljenog filma, u kojem Fred Astaire stepa na blještavom podiju, a ljepotice se spuštaju na scenu poput šuštavog vodopada. Napustit ćemo kazališne dvorane da bismo mjerili svijet razornim mjerilom radosti.“

„Otvoreni poziv omladinkama i omladincima da se pridruže radu na predstavi“, Kugla glumište, *Polet*, br. 12, 14. I 1979.

Ovo nije originalni sinopsis već doslovni transkript filma, onako kako je zabeležen na snimku, sa svim osobenostima i nepravilnostima izgovora, uz grube opise kadrova i još neka objašnjenja.

Neka nejasna mesta ostala su označena sa „nerazgovetno“ i „?“¹. Ako nekome uspe da to odgonetne, neka slobodno javi. Sve možemo da doterujemo u hodu.

Film – Kuglin pučki kabare, kolaž nekih postojećih ideja i novog materijala – snimljen je tokom septembra i oktobra 1981. za TV Beograd, a prvi put je emitovan u junu 1982. Prva repri-za, makar ovde, na RTS, usledila je tek 13. IX 2011. Onda je, za mene, usledila još jedna svojevrsna „repriza“, ovog puta uživo: godine 2012, na Anarhističkom sajmu knjiga u Zagrebu (ASK), upoznao sam Indoša, koji mi je tada poklonio i svoju verziju table *Kriegspiela*, iz jednog svog rada nadahnutog situacionisti-ma (zbog kojih je i hteo da se upoznamo).¹ Ta dva susreta, iz mnogo ličnih i drugih razloga možda i čistija od onog prvog, bili su direktan podsticaj da se opet okrenem Kugli. Steva, nešto mlađi od mene, ali koji je, za razliku od mene, video bar jedno ukazivanje Kugle ili neke njene frakcije u Beogradu, mimo ovog filma – i koji će me 2019. upoznati s Kićom² – mogao bi da vam govori o svojim razlozima; otprilike pokrивamo generacijski ras-pon koji je bio neposredno izložen poslednjim „nepriгуšenim titrajima“ Kugle. Ostali detalji slede na kraju ovog izdanja.

Ali šta je to Kugla? Ovde treba reći samo ono osnovno: Kugla je sve ono što još možeš da napraviš od svog života. Tako je to, ranih osamdesetih, doživelo makar nas nekoliko, na rubu svega, bez ikakve intelektualne ili umetničke zaleđi-ne, čak i bez ikakvih posebnih darova (nekog izrazitog talenta, koji bi mogao voditi u neku specijalizaciju), koje je očekivala uobičajena sudbina: rođenje, škola, posao, smrt. Kugla je jed-na od onih stvari koje su nas izvele na druge puteve. To i ne mogu do kraja da objasnim, ali tu i tamo nastavljam da dočara-vam. Nije nas mnogo zanimalo ni pozorište, kao takvo – iako

za sebe mogu da kažem da, začudo, nikada nisam razdvajao dramske tekstove od ostale proze ili poezije koju sam čitao, nekako mi je to išlo – ali u onome što su Kugle radile prepo-znali smo igru, feštu, slobodan izraz, pank. Sve to je sa sobom nosilo posebno uzbuđenje.

Ovaj materijal, naravno, neće moći da prenese iskustvo pr-vog susreta s Kuglom, u njenoj najeksplozivnijoj fazi. Do ovog filma, do nas su stizale samo krhotine: glasine, fotke iz omladin-ske i muzičke štampe, fama, u stvari, neodoljivi zov Kugle, kao očigledan dokaz da bi se moglo živeti – tada, biti mlad, sada, biti star – i drugačije. Ali neki podsticaj je opet bio neminovan. To je slobodna igra motivima i referencama – od onih pučkih, svakodnevnih i petparačkih, do onih iz široke i lude sfere (ku-gle) rane avangarde XX veka – u kojoj je svaki potez pred nama otvarao nove svetove. Bilo je i drugih stvari koje su tada na nas imale isto dejstvo. Dada, nadrealizam, ruska avangarda, poezi-ja od Bodlera do Apolinera, od Vijona do Brehta, prosto, cela moderna, sa svim svojim srodnim i oprečnim ograncima i pre-tečama – do onoga što je stizalo preko muzike, od najjeftinijeg (i najopojnijeg) popa do Dona Van Vlieta... I ZABRANJENO PLAKATIRATI od Buldožera (to je bila bomba, ne toliko prvi album), s Breceljem koji ni za šta od svega toga nije mario, ali je opet toliko prednjačio! U tom združenom, prijateljskom nasr-taju na prijemčive duše, stvarnost je odjednom eksplodirala. Ili, recimo, postala mekana, počela da se razliva, na sve strane. Sve spoljašnje prepreke su i dalje bile tu, ali pokazala nam je da ne mora biti tako tesna, oskudna, zamorna, besmislena. Ovde vas pozivamo da pogledate kako je to radila Kugla.

Kugla se obično opisuje kao pozorišna trupa ili kolektiv; ali Kugla nikada nije ništa *glumila*: ona je doslovno *igrala* svoje pri-če. U pučkom teatru, niko se ne upinje da stvara iluziju nečeg stvarnog, kroz besprekornu scenografiju, kostime ili maestralnu glumu, iako izvođači mogu biti i vrsni glumci (kao recimo Du-

¹ Videti arhivu DB Indoš, <http://indos.miz.hr/info.htm>

² Nastup Zlatka Burića Kiće i Telepatske Internacionalne Grupe, 20. IV 2019, u beogradskom „Parobrodu“; osoba koja ih je dovela u Beograd: Koja.

Studentski list, 782, Zagreb, 20. III 1981, str. 2.

nja, Renata ili Kičo, dok je Indoš više zagonetni akrobata, čije figure direktno remete ravnotežu svakog previše samozadovoljnog mozga; izložite se njegovom „Bacanju ribe“ ili „Čovjeku stolici“ i odmah će vam biti jasno na šta mislim). Jasno je da je sve igra – kod Kugle, „stvaranje poetičnih prizora“, ili tačnije, stvaranje novih situacija, s ne tako prolaznim dejstvom. Samo što je u toj njihovoj igri bilo i nečeg obavezujućeg ili recimo neumoljivog: kako su imali čvrstu etičku orijentaciju, sa Kuglom kao jednom vizijom *svakodnevnog* življenja (to, dakle, nije bila igra tek), niste ih u to vreme mogli videti u nekim drugim „produkcijama“, onim uobičajenim, pozorišnim ili filmskim. Nije bilo kompromisa – a da se time opet nije mahalo s krova.

U njihovim pisanim depešama, pored lucidnih i gromovitih iskaza, bilo je i prave poezije. Još jednom: Steva jeste, ali ja nisam gledao uživo ništa od toga. Ali onda sam, prvo u štampi, uvek neočekivano³, i malo kasnije u ovom filmu, nailazio na ovakve stvari: *Budućnost će biti delfin u sunčanoj noći — Mekani brodovi — Ne za novac rođena — Poslednji sati gospodara ledenih strojeva — „Javite pticama da zime više biti neće!“ — „Iako misli dodiruju osjećaje, a srce mozak, ostaje zabilježena izjava Zlatnog Zlobnog Zeca da je rad Cabareta estetska narkoza i celofan...“ — „Gde si? Gde si? Gde si?“, ponavlja uporno princeza Ahelita, dok lebdi između planeta, u štiklama, miniću i sa otvorenim suncobranom u ruci, u lošoj video rezoluciji... To je vuklo jače nego promaja iz svemira. I to vas onda prosto mora*

³ Primera je bilo više, uglavnom iz tadašnje muzičke štampe, ali jedan skoro savršen našao sam tek kasnije: neki dosadan članak ili referat iz *Studentskog lista* (Zagreb, 1981), koji se bavio problemima tadašnje „omladinske organizacije“. Ne baš goruća tema za nas omladince u razvoju... Članak je, bez ikakvog logičnog ili tematskog razloga, bio ilustrovan scenama iz jedne Kugline predstave (čije fragmente možemo videti i u ovom filmu), u kojima Indoš i Kičo, u belim odelima, izvode svoj ludi ples – kao dva Džona Kinga iz *Gang of Four* (tu koreografiju kao da su preuzeli od njega, recimo, taj rad ruku...)

odbaciti dalje, na ovu ili onu stranu, ali uvek bolju od stanja u koje, pod svim mogućim pritiscima, u uvek nedovoljnoj i sve siromašnjoj stvarnosti, proklizavamo na svakom koraku.

Možda ću jednog dana sve to napisati bolje i detaljnije; ali tako je to otprilike *delovalo*.

Razlog da se uradi transkript bio je prost: u gledanju filma, čak i najpažljivijem, promiče previše dobrih detalja. Rad na tekstu vas usporava, percepcija se izoštrava i produbljuje; na kraju, sve se spaja na nov način, a kvalitet pojedinačnih epizoda, raznih lucidnih intervencija i cele zamisli još više dolazi do izražaja.

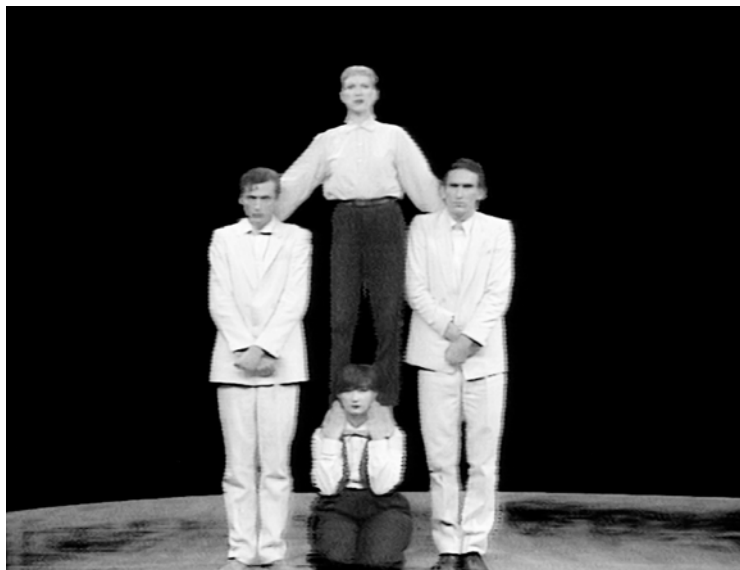
Naravno, ima nešto i u literaturi! Kugla još nije kompilirana i katalogizovana: i dalje imamo samo krhotine. Ali neke su u međuvremenu postale poveće i dobro povezane – eseji Suzane Marjanić i njeni opsežni razgovori s nekim Kuglama, tekstovi i osvrta same Kugle, još neki dokumenti – tako da to sigurno vredi pogledati i pročitati. Nešto od toga navedeno je na kraju ovog i u još jednom našem izdanju posvećenom Kugli.

Ovaj materijal je, za sada, priredn bez konsultacija sa samim Kuglama, od kojih barem tri redovno prate naše „Žurnale“ (anarhija/ blok 45). Ima nekih naznaka da bi se to moglo promeniti. Ništa ne insistiramo: svako od njih sada ide svojim putem (uz povremene susrete sa starim drugarima), a ovde ionako objavljujemo samo jedan transkript, nešto što je takvo kakvo jeste, bez ambicija da se namećemo kao specijalisti za Kuglu (specijalisti smo samo svako za svoj doživljaj Kugle). Ali to bi sigurno poboljšalo celu prezentaciju, ne samo u detaljima koji su ostali nerazgovetni. Unapred se radujemo novom izdanju ovog transkripta, na osnovu novih saznanja i osvrta iz prve ruke!

AG, 2017, 2023.

KUGLA GLUMIŠTE

TV Beograd 1981.

PRIREDILI:

AG (transkript i didaskalije) i Stevan Glušac (najbolja povezana kopija filma, iz arhive RTS, odgonetanje detalja, itd.), uz dragocenu pomoć Suzane Marjanić (Zagreb).

glavni segmenti:

Moimir Mrak
SOBA

KUGLA GLUMIŠTE
Slike iz džepnog sata
Blaženka Borčića
(Zlatni Zlobni Zec)

ČOVJEK STOLICA

16.00

Kolodvor
Ludbreške rode

LJUBAVNICA S MARSA

*uz još nekoliko prizora i akcija,
izvedenih na ulicama Beograda i u studiju
TV Beograd, tokom septembra-oktobra 1981.*

00:00:00

Moimir Mrak

SOBA

Prigušeno svetlo, običan nameštaj iz dneвне sobe, saksofon svira džez (varijacije na muziku iz filma „Poslednji tango u Parizu“, Gato Barbieri, 1972).

Vera (*plavuša, s loknama, sedi u fotelji, trudna*): Darko... Darko!

Darko (*prema špici „Branko“, koga igra glumac koji se stvarno zove Darko; više iz druge sobe*): Ali Vera! Znaš da ne želim govoriti o tome.

Darko-Branko (*ulazi u sobu, nosi svoje stvari*): Svejedno. Sve su to samo okolnosti.

Vera duva nos, jeca.

Špica

Uloge

Branko: Darko Milković

Vera: Dunja Koproščec

Vera pali cigaretu. Darko-Branko pakuje svoje stvari u kofer.

Nastavak špice.

Verin brat: Dalibor Koproščec

majka: Anica Vlašić (*sic, Vlašić*)

otac: Ante Pamuković

Bacač noževa: Zoran Perošić

Indijanac: Damir Bartol (Indoš)

režija: Zlatko Sviben

asistent režije: Smiljana Jelčić Ivanošić-Sviben

Vera (*skrhan*): Dobro... Shvatila sam da svatko ima svoj put. Shvatila sam... da ga mora odabrati sam... bio to put poraza ili put nade. (*Bolno zabacuje glavu, stavlja ruku na stomak, bez reči.*)

Slika nestaje, smetnje na ekranu.

00:02:04

Pano: IZVINITE ZBOG PREKIDA PROGRAMA.

Spikerka iz studija: Dragi gledaoci, oprostite na prekidu programa. Upravo smo primili važno obaveštenje o nestanku dvadeset trogodišnje Anice Vlašić. To je deveta nestala devojka u poslednjih četrdeset osam sati u našem gradu. Anica Vlašić poslednji put viđena je pri zaključavanju prodavnice voća i povrća „Voće“ u Leskovačkoj 18. U trenutku odlaska, na sebi je imala smeđu suknju i žutu vunenu maj... (*nerazgovetno*). Svedoci koji su se zatekli u blizini, čuli su zvukove toptanja, strizanja, unkanja i slično. Ispred prodavnice primećen je amorfni otisak veličine 78 santimetara (*sic*). Slični tragovi nađeni su na mestima prethodnih nerazjašnjenih slučajeva. Molimo sve gledaoce koji mogu pružiti bilo kakve informacije koje bi pomogle u razjašnjavanju slučaja da se jave na telefon 47 22 553 u našem studiju. Ponavljamo telefon: 47 22 553. Telefon je u našem studiju.

Vest prati crno-beli filmski snimak, iz ruke, u maniru skrivene ili špijunske kamere, koji ničim ne odgovara opisu situacije. Devojka u dugačkom, tamnom mantilu ili kaputu, uvezanom oko struka, kupuje šampite na šiberu poslastičarnice „Mladost“, u prizemlju neke novobeogradske zgrade (možda blok 28–29, negde u blizini FDU; Leskovač-

ka ulica u Beogradu postoji samo na Voždovcu). Osvrće se oko sebe, gleda gore. Nosi kolače mladiću koji stoji malo dalje i čita novine. Razmenjuju par reči. Ona uzima novine, on šampite. Ostaje na istom mestu, polako ih jede. Devojka odlazi ka pešačkom prelazu.

00:03:16

Spikerka (donose joj novu vest): Režija javlja da je stigla grupa građana koja se predstavlja kao...

Špica

KUGLA GLUMIŠTE
SLIKE IZ DŽEPNOG SATA BLAŽENKA
BORČIĆA

U studio, uz zvuke saksofona, ulazi kamion sa Kugla glumištem, u maniru agitprop umetničke trupe. Svi su na prikolici ili u kabini kamiona, osim Bartola, koji se drži za donji trap, u savršeno horizontalnom položaju (ako bi mu stisak samo malo popustio, a telo iskrivilo, ozbiljno bi se povredio).

Svi silaze sa kamiona, odmah grabe ka studiju. Burić i Bartol, u belim odelima, visoko podižu ruke, kao da komanduju celom operacijom. Renata i Dunja, u muškim odelima, sigurno koračaju uz njih. Ulazak u velikom stilu.

U studiju već svira bend, Disciplina kičme, koji će pratiti skoro celu radnju.

Kugla počinje da pleše uz muziku, svako na svoj način, mahnito.

Špica

Dunja Koprolčec
Renata Demirović

Ante Pamuković
 Mladen Babić
 Damir Bartol (Indoš)
 Zlatko Burić
 Branko Milković
 Zorica Željko
 Jurij Novoselić
 i prijatelji
 Disciplina kičme
 Kugla bend
 Mavar Kruno
 Fernando Nenad Rej
 Milan Vukšić
 Ceca i Branislava
 Nada Kokotović
 Ljubiša Ristić

00:05:18

Najava Kabarea, voditeljke Blaženka Z (Renata Demirović) i Borka Z (Dunja Koprolčec).

Blaženka Z: Pozdravlja vas Kabare Blaženka Borči... bah... (greši) Pozdravlja vas Kabare iz džepnog sata Blaženka Borčića! E... uh, jebem ti... (Opet greši. Vadi iz džepa ceduljicu s tekstom.)

Glas iz studija: Ništa, ništa, samo uzmi vazduh između toga i napravi malu pauzu kad ... (nerazgovetno)

Režija: Ajde tiho u studiju! Bez priče! Malu pauzu moraš napraviti kad ponavljaš... (nerazgovetno), znaš?

Blaženka Z: Aha...

Režija: Ajde, ajmo brže.

Blaženka Z: Pozdravlja vas Kabare iz džepnog sata Blaženka Borčića! Koristimo poziv šarmantne spikerice kao priliku da kažemo nešto o nemilim događajima koji su se dogodili, a o kojima poprilično znamo. Radi se, dakako, o Zlobnom Zlatnom Zecu... povijesti... sukoba... Zlatnog Zeca... a... Zlatnog Zeca... (*prekid*)

Druga voditeljka, Borka Z (*odsečno*): Dobro večer dragi gledaoci. Pozdravlja vas Kabare iz džepnog sata Blaženka Borčića! Koristimo ovu šarmantnu priliku televizije da nešto više kažemo o nemilim događajima o kojima poprilično znamo.

Dakle, radi se o Zlatnom Zlobnom Zecu.

KABARE IZ DŽEPNOG SATA BLAŽENKA BORČIĆA!

U studiju:

Aster Hipopotam! Na režijskom pultu, čuveni step plesač sporog stepa!

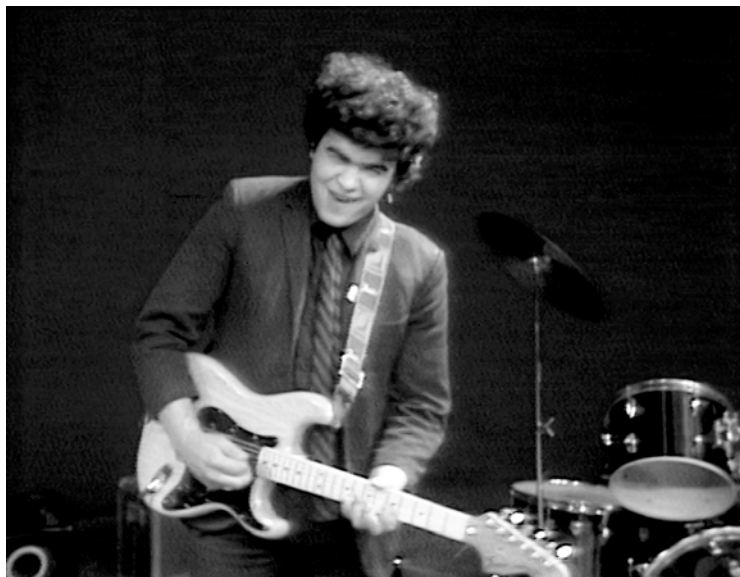
Pri sanduku, za sandukom, naš uvijek spreman, Višestruki Hugo! (*U kostimu s nekoliko ruku i s notesom u koji nešto zapisuje.*)

Za strategijskim monitorima, čuveni par: L. S. Karotid (?) i čuveni pintomimičar (*sic*) Čovjek Fuma (?) Žica!

Stoje za aparaturom koja se sastoji od jednog monitora i starog astala na čijoj se površini nalazi nešto što liči na maketu nekog terena, s nekoliko kugli, sličnih bilijskim, i žicama.

Tu hendsom gajs in vajt sjuts, ful of ritm end sens, dansing kul end hot hot – hot hot, tu hot dabl dansers! (Dva zgodna momka u belim odelima, puni ritma i osećaja, koji plešu tako kul i tako vreli, vreli – vreli, vreli, dvojica vrelih dvostrukih plesača.)

Zlatko Burić ulazi u kadar, u belom odelu, pleše. U kadru ga smenjuje Bartol, koji skače i pada pravo na patos. Borka Z izlazi iz kadra, kao da hoće da se smiri, i vraća se.

Borka Z: Za kamerom, mladić s par lica. Vatrene mladić, upravo pristigao!

Borka Z najavljuje Disciplinu kičme, počinje da se njiše, hvata ritam.

Borka Z: Solo gitara: Koja! — Bas gitara: Ćile! — Bubnjevi: Kele! — Saksofon: Jurij Vitrokuzma Novoselić!

Svako posle najave odsvira neku kratku deonicu.

I naša čuvena voditeljica – Blaženka Z!

Blaženka Z: Iii... – Borka Z!

Borka Z: *Pipls (sic), dets inaf!* (Narode, a sad dosta!)

○○:08:47

Blaženka Z i Borka Z, koja dubi na glavi, raširenih nogu, između kojih stoji Blaženka Z, koja počinje da priča o čudnovatom životnom putu Blaženka Borčića. Ceo segment je urađen u maniru biografskog dokumentarca.

Blaženka Z: Blaženko Borčić, utjemeljitelj internacionalnog kabarea, rodio se kao deklasirani aristokrata, a kasnije pripada najvišim kabaretskim krugovima, iako je po prirodi buntovnik i slobodoumnih nazora.

Fotografija Kazimira Maljeviča, sa učenicima i profesorima iz umetničke škole u Vitebsku, 1920 (grupa UNOVIS). Animirana strelica pokazuje na Maljevičevu ruku, na koju se oslanja žena iznad njega (slikarka Natalija Ivanova; malo levo ispod njega, s vunenom kapom, El Lisicki).

Borka Z (samo glas): Mnogo je držao do svog vanjskog izgleda, govora i ponašanja, i javno iskazivao da život kabaretiste ne smije biti opterećen društvenim konvencijama ili moralom.

Blaženka Z i Borka Z, u novoj pozi, u maniru igrokaza ili plakata iz vremena Oktobarske revolucije. Borka Z diže jednu nogu na rame Blaženke Z.

Blaženka Z: U burnom i pustolovnom životu urara, učitelja glazbe, poslovna čovjeka, političara, dramaturga, kabare, daka-ko, nije zauzimao prvo mjesto.

Nova poza. Blaženka Z leži na stomaku, dignute glave, Borka Z iznad nje.

Borka Z: Slobodno iznošenje pojava spolnog života u kabaretskom programu *Zvijezda nerođenih – Der Stern (Štern) der Ungeborenen* – 1922. godine (*tisuću devetsto dvadeset druge godine*), izazvalo je zgražanje javnosti, a to je razlog zbog kojeg je Blaženko Borčić morao napustiti državno zaposlenje.

Borka Z (*nastavlja, nežno, s koreografijom s kojom polako ide ka ivici kadra*): Blaženko Borčić u biti je romantičar, koji svijet ne može zamisliti bez čuvstvene patnje.

Borka Z (*samo glas, uz fotografiju grupe ruskih avangardnih umetnika, sa Majakovskim, s leptir mašnom, u pozadini*): U kabaretskim programima ruši sintaksu i stvara njezinu novu logiku. Konstruira cele gomile novih izvedenica i zajedno sa A. (*Aleksejem*) Kručonihom (*animirana strelica pokazuje na njega*), razvija iracionalni, zaumni kabaretski jezik, u kojem smisaone cjeline zamjenjuje zvučenje i asocijativne veze takva zvučenja s mogućim smisaonim tumačenjima.

B i B, nova poza.

Blaženka Z: Ipak, borčićevski kabare nije lišen patetičnih natruha, koje ponegdje mute njegov izraz.

Blaženka kleči, sa Borkom koja joj stoji uspravno na ramenima, sa Burićem i Bartolom, u belim odelima, kao stubovima.

Borka Z: Na temelju vlastite kabaretske tvorevine, Blaženko Borčić svjesno izgrađuje samoga sebe.

B i B, nova poza.

Blaženka Z: Slučajnom koencidencijom putovanja i sklonosti prema čitanju nadrealističkih tekstova, Zlatni Zlobni Zec i Blaženko Borčić prvi put se susreću u noći između 17. i 18. novembra 1935. godine (*hiljadu devetsto trideset pete godine, tako izgovara, kao i „novembar“*), u stanu gospođe Sonje L'Soar, u vinskoj atmosferi sukoba između Aragona i Bretona i prijetećih političkih događaja.

B i B, nova poza.

Borka Z: Viđamo ih zatim zajedno između Pariza i Moskve, u žestokim raspravama i zanesene igrom „Čovječće ne ljuti se“, u samoćama praznih hotelskih soba.

B i B, nova poza.

Blaženka Z: Naši dokumenti se ovdje prekidaju, u vrtlogu svjetskih događaja.

00:11:17

ČOVJEK STOLICA

Akcija na Trgu Slavija, u Beogradu, 5. X 1981, na autobusko-trolejbuskoj stanici. Damir Bartol izvodi svoju koreografiju sa stolicom (Čovjek-stolac), Jurij improvizuje na saksofonu.

Kajron (tekst): Čovjek Stolica — Nakon toga na fotografiji nepoznatog autora iz 1947. vidimo Z Z Zeca nasmijanog u društvu, i Borčića, vrlo blijedog, više produhovljenog nego oronulog. — Pouzdano poslednji put su kraj jezera Titicaca u Južnoj Americi 25. IV 1958. kada je Zlatni Zlobni Zec u hipu opustošio 3 polja mrkvi, što je kod Borčića izazvalo jake moralne dileme. Od tada se Blaženko Borčić povukao u dostojanstvenu osamu i tu mu se gubi svaki trag. — Cabaret je nastavio rad bez svog utemeljitelja

i učitelja, prikazujući diljem svijeta slike iz njegovog đepnog (*sic*) sata. — Z Z Z je iz prikrajka nastavio motriti rad Cabareta. Prisustvovao je svim izvedbama i u početku se o njima pohvalno izražavao. Početkom šezdesetih godina zabilježeni su njegovi prvi izostanci sa izvedbi Cabareta i od tada je primećivan povremeno. Redovno je pratio samo neke točke. — Iako misli dodiruju osjećaje, a srce mozak, ostaje zabilježena izjava Z Z Zeca da je rad Cabareta estetska narkoza i celofan. — Koincidencijom nerazjašnjenih događaja i izvedbi Cabareta, analitičari dovode u vezu ovu izjavu s kasnijim ponašanjem Z Z Zeca, koje spiralno prelazi u bezočne i drske nepodopštine. — Izvan analitičkog seciranja i spekulativne pare pridajemo važnost pouzdanim tragovima. — Nasumice izdvajamo: — Dok je pucalo staklo u kosoj slici Cabareta na staniolskoj sceni Brodwaya (*sic*) 7. VI 1977. isključen je centralni mozak električne centrale u New Yorku. U „Noći užasa, apokalipse“ (New York Times 10. VI 1977) stali su liftovi, vršene su obljube, skale na senzorima ubojstava vrtoglavo su se uspinjale, a stanovnici Citya dovedeni su u višednevno biljkovito stanje. — 1979. u Beogradu ukrao je osobni automobil tipa Jaguar kompozitoru i pjevaču iz Sarajeva Goranu Bregoviću drsko se predstavivši kao službenik parkira-lišta. — U ljeto 1981. poharao je 6 cisterni mlijeka u najvećoj mljekari Buenos Airesa. — U Zagrebu u Hotelu Intercontinental zamjenio je masline u coctelim (*sic*) plastičnim kuglicama što je gostima izazvalo mučne želučane probleme. — Kao vrhunac drskosti neki analitičari smatraju događaj u Milanskoj Scali gdje je poslije premijere operete „Prošlost u slikama“ uvaženom L. S. Quellu (New Art World) opalio šamar nakon što je dotični hvalio izvedbu u ovcem društvu. Damama su u ložama pucale biserne ogrlice, a žrtva je hitno prebačena u bolnicu u Cirihi gdje je podvrgnuta plastičnoj operaciji. Vrući otisak šape bio je ublažen, ali ne i u potpunosti uklonjen. — Vježba pripadnika specijalnih jedinica za hitnu intervenciju.

00:17:02

Borka Z (*samo glas, spikerski; kamera prelazi preko okupljenih prolaznika; najviše se zadržava na jednom prolazniku, nasmejanom, s karakterističnim zubima*): Dokument 1, koji ste upravo gledali (*Čovjek Stolica*), zabilježen je na Trgu Slavija, 5. X 1981. godine. Od 1969. do 1978. Zlatni Zlobni Zec bio je prisutan na svakoj izvedbi ove kabaretske točke. Najnoviji podaci govore nam da je Zlatni Zlobni Zec pred prijateljem D. T., u preciznom stanju, iznio primjedbu o pretjeranoj šifriranosti jezika, koja rezultira ishitnim (?) praćenjem toka vremena. Smatra se opravdanim da je njegovo prisustvo na ovoj izvedbi, bez sumnje, vrlo malo vjerojatno, ali ne i u potpunosti isključeno.

L. S. Karotid i Čovjek Fuma Žica, menjaju raspored elemenata na geostrateškom bilijaru.

00:17:45

Borka Z (*čita*): U ovom lijepom plavom studiju – *nambr najn* – koristimo priliku da zahvalimo: Evroviziji, Interviziji, Sovjetskoj uniji niskovalnih TV mreža, TV centru tri grada Zagreb – Antverpen – Grac, i domaćinima na toploj i srdačnoj dobrodošlici.

Gužva papir i stavlja u usta, počinje da aplaudira. Pri-družuje joj se Blaženka Z. Dok one aplaudiraju, kamera na kratko prelazi na Astera Hipopotama, za režijskim pultom, a zatim se vraća na narednu tačku.

00:18:20

Burić i Bartol, koreografija, vrte se u krug, pognuti, u čudnom položaju. Između njih stoji Čovjek Fuma Žica.

Borka Z (*samo glas*): A sada, dok naš čuveni spori Aster Hipopotam ne učini da zatiraju magnetski zapisi, naš čuveni

umjetnik, Čovjek Žica, Čovjek Fuma pintomimičar Žica baca naz... (nerazgovetno)

Čovjek Žica, Burić i Bartol izvode svoju tačku. Statična koreografija, prvo se Čovjek Žica, na jednoj nozi, pruža na jednu, zatim na drugu stranu; onda ga Burić i Bartol parališu „nevidljivim zracima“; ovaj se koči i u trzajima ruši na patos.

Aster Hipopotam za režijskim pultom, pritiska neke tastere.

00:19:25

„16.00“

Velika akcija na Trgu Republike, u Beogradu, 3. X 1981. Radnja se odvija postepeno, bez ikakve najave, pred zatečenim prolaznicima. Sve počinje uspešnim „ateriranjem“ Renate (Blaženke Z) na Trg Republike, koju kamera počinje da prati dok skuplja svoj padobran. Obučena je kao muškarac, s brkovima i šeširom. Vadi voki-toki, javlja se nekome.

Počinje akcija, jedan od najdužih segmenata filma (16 minuta): niz labavo povezanih, dramatičnih prizora, koji evociraju celu prethodnu deceniju, naročito italijanske „Olovne godine“ i delovanje RAF-a u Nemačkoj. Otmice, hapšenja, obračuni sa policijom, tajne službe, „propaganda delom“, krici uz utrobe. Direktno, „neodgovorno“, divlje prizivanje totalne Revolucije. Opet, neko u tome može videti samo infantilnu inscenaciju društvenog rata u školskom dvorištu; najagresivniji deo filma, ali i njegov meki trbuh, svakako. Ali, samo prizivanje nekih nerazrešenih pitanja može podstaći na razmišljanje, a Kugla obavlja svoju glavnu misiju: ozbiljno narušavanje svakodnevnog režima stvari, ovog puta, u srcu jedne prestonice.

Angažovano je nekoliko vozila, koja u slalomu i uz škripu kočnica špartaju trgom, iz kojih izleću specijalci ili teroristi – ili u čijim gepecima nestaju žrtve otmica – pirotehnika pršti na sve strane, aparati za gašenje požara, gajbe s nekim voćem ili povrćem koje se razbacuje po trgu, itd. Na kraju, veliki defile svih učesnika akcije, koji poziraju na haubama automobila i kamiona, pleh muzika (Kugla bend), totalna pometnja, trg doslovno uneređen.

Praktično bez teksta, osim kratkog kajrona koji prati spektakularno „bekstvo“ Burića i Bartola (ovog puta s nalepljenom bradom) s drugog (ili možda trećeg?) sprata palate Riunione, u čijem se prizemlju nalazi kafe-poslastičarnica.

00:24:25: Burić i Bartol se spuštaju sa prozora iznad kafe-poslastičarnice, s prilično velike visine, niz uvezane čaršave. Prvo Bartol s prozora ispaljuje dimnu bombu, a onda se na ulicu, u baštu kafića, spušta Burić. Bartol mu spušta torbu. Onda silazi i on, u malo dramatičnijem stilu. Ljudi koji sede dalje u bašti i okupljeni prolaznici im aplaudiraju, što se samo čuje; oni koji se vide u kadru skoro da ne reaguju.

Zatim odlaze ka sredini trga, gde počinju da plešu, uz Joy Division (Interzone, 1979). Njihova akcija se nastavlja prizorima obračuna s policijom i hapšenja, sa Bartolom koga kasnije kao da razapinju na krovu kombija, koji obilazi trg.

Kajron: Akcija „16.00“ je jedini video zapis Z Z Zeca. Među licima takozvane publike precizne i usporene oči pregledom materijala registrirale su njegovo prisustvo.

Isti kajron se ponavlja i na kraju tog dela akcije (00:32:32; ceo segment traje do 00:34:47).

00:34:48

Opet u studiju. Muzika Discipline kičme. Čovjek Žica stoji u raskoračnom stavu, sa mikrofonom koji prebacuje iz jedne u drugu ruku. Okreće se i odlazi ka automobilu, s čijeg zadnjeg sedišta, kroz otvorena vrata, viri Blaženka Z. Vide joj se glava i jedna zabačena noga. Iz gepeka viri Bartol, sa nogama ukočenim u vazduhu, kao da je zaboden unutra, a kroz druga vrata Borka Z, u pozi kao da pokušava da se izvuče iz kola. Preko krova osmatra Burić.

Blaženka Z (u mikrofonom, koji joj prinosi Čovjek Žica): Radna grupa broj 7, kreće na teren u akciju. Sastav 4. (Nastavlja tako što čita tekst, i dalje u sličnom položaju.) Nadamo se da ćemo opravdati povjerenje i privući trostrukog Z-a koristeći nadasve njegovu naklonost prema kabaretskoj formi scenskog izraza na otvorenom. (Glava joj klone.)

Borka Z (Čovjek Žica joj prilazi s mikrofonom): Zbog te sklonosti, često je dolazilo do nekontroliranih izljeva oduševljenja, koji su slijedili i potom bili praćeni nekontroliranim darivanjem ukrasnog bilja artistima, opsjedanjem garderoba, kao i sukoba sa službenim osobljem kuće, što je znalo biti okvalificirano kao prekršajni delikt.

Okreće glavu, ukočeno. Čovjek Žica se okreće prema kameri, sa mikrofonom uperenim kao pištolj. Automobil izlazi iz studija, sa svima njima koji štrče iz gepeka i kroz vrata, i sa Burićem koji stoji na prednjim vratima, u komandnoj pozi.

00:36:16

KOLODVOR I LUDBREŠKE RODE

Burić i Bartol, ulična akcija, ispred SKC-a. Igrokazi „Kolodvor“ i „Ludbreške rode“.

Izlaze pred okupljene prolaznike, ispred ograde koja izgleda kao ograda gradilišta, ali koja je deo dekora. Plešu na živu svirku Discipline kičme.

Zatim sklanjaju ogradu, iza koje se vidi kiosk „Duvana“, sa devojkom koja sedi na koferu ispred njega i čita knjigu. Pojavljuje se još jedan mladić, sa cigaretom.

Oni oblače crne mantile preko svojih belih odela i počinju drugi deo tačke („Kolodvor“). Uzimaju novine s kioska, jedan za drugim, šire ih, kao da ih čitaju, gledaju se preko njih, okreću ih prema prolaznicima, sve uz snažno gestikuliranje. Celu tačku prati muzika, vrlo bučna.

Burić i Bartol zatim savijaju svako svoje novine i stavljaju ih u džep od mantila. Burić vadi iz drugog džepa neku knjižicu i staje pred mikrofonom, Bartol iza njega, malo sa strane. Obojica našminkani, zalizane kose, sa strogim, dramatičnim izrazom na licu.

Iza njih, na unutrašnjoj strani one razmaknute ograde, stoji veliki natpis: „KNIN, Gl. kolodvor“.

Burić (odsečno, mehanički, iz sveg glasa, kao da raportira ili drži politički govor): Bio je kolovoz. Stajala je na kninskoj željezničkoj stanici i u dokolici čitala neki roman. Čekala je vlak za Novsku. Prišao joj je (ne kaže ko) i pitao ju je da li je zanimljiv. Morala je priznati da je dosadan. Ali, nije mnogo obraćala pažnju na njega. Bilo ju je pomalo strah sklapati poznanstva s nepoznatim na ulici. No, on ju je uvjerio da se ne treba plašiti. Predložio joj je da razgledaju tvrđavu. Nakon kraćeg oklijevanja ona je pristala.

Daje znak Bartolu, odsečnim gestom ruke, s podignutim prstom, da je na njega red.

Bartol (nastavlja da čita, na isti način): Bilo joj je lijepo s njime. Usput joj je kupio čokoladu, bombone i ploču Dalibora

Bruna *Ne pitaj me zašto* (Opatija, 1976). Ta joj je ploča sada jedina uspomena na njega. Svaki dan je sluša i prisjeća se lijepih trenutaka koje su proveli zajedno. Zašto joj se ne javlja? Pisao je neko vrijeme, a sad je, bez objašnjenja, prestao. Bez njega ne može zamisliti život.

Kamera skreće na Disciplinu kičme, koja svira ispred SKC-a.

Burić i Bartol skidaju mantile, stavljaju ih preko ruke, i značajno, šepureći se, kao neke važne личности ili političari, prave špalir među prolaznicima.

00:41:15

Dunja (Borka Z), obučena kao muškarac, prinosi mikrofona Renati (Blaženka Z), govori joj nešto (nerazgovetno, možda da je sada uključena), koja je također obučena kao muškarac, kao reporter, u mantilu, s naočarima za sunce, torbom preko ramena i cigaretom u jednoj ruci. Prilazi okupljenim prolaznicima, da ih intervjuiše.

Renata (prilazi prvo jednom starijem čoveku): Molim vas, oprostite, da li biste mi htjeli reći da li ste nešto čuli o tome šta se dogodilo sa Jasnom Cimperšak? To je deveta djevojka koja je oteta u Beogradu.

Prolaznik 1: Pravo da vam kažem, ja lično nisam ništa čito', ali sam čuo od svojih prijatelja da se tako nešto dogodilo.

Renata: Znači, priča se po Beogradu, je li tako?

Prolaznik 1: Po Beogradu, svuda...

Renata: Čitali, ništa niste?

Prolaznik 1: Ja lično nisam ništa još pročitao...

Renata: Da li vas zanima taj slučaj?

Prolaznik 1: Vrlo me zanima, da.

Renata: Dobro, čućete nešto više o tome.

Prolaznik 2 (*mladić, intervjuiše ga Dunja, kao i ostale prolaznike*): Ne znam ništa o toj otmici...

Prolaznica 1 (*starija žena*): Moguće je sam je negde i videla, ali je lično ne poznajem.

Dunja: Lično je ne poznajete, a da li ste čuli da je ona već deveta nestala djevojka u roku od ovih 24 sata...?

Prolaznica 1: Pa čula sam da je nestala neka djevojka... Ne znam sad da li je to deveta ili šta ja znam koja...

Prolaznik 3 (*Dunja*): Nisam je primetio, uopšte, da je otišla, nisam...

Dunja: Niste primjetili, inače ju poznajete?

Prolaznik 3: Pa... onako, po pričanju.

Dunja (*prilazi još jednom među okupljenim prolaznicima*): Molim vas, možete nam reći nešto o...?

Prolaznik 4 (*prekida je*): Ja... Greko... Ja Grk...

Dunja: Aha... vi ne govorite... da, da... (*osmehuje se*)

Prolaznik 4 (*uz osmeh*): Dobro, dobro...

Dunja (*odmah prilazi drugom prolazniku*): Molim vas, možete li nam nešto reći, nestala je djevojka... Marija... (*improvizuje*) Grčić. Da li znate nešto o tom nestanku? Da li ste ju možda poznavali?

Prolaznik 4: O toj... Grčiću, ja poznajem, samo ne mogu da vam kažem, jer sam pijan. (*Govori nepravilno, ali smireno i bez zaplitanja jezikom, iako je očigledno pijan.*)

Dunja: Aha, dobro, hvala... Inače znate Grčić... Mariju?

Prolaznik 4: Poznajem vrlo dobro, i vas poznajem vrlo dobro, iz Dubrovnika... (*nerazgovetno*) tamo sam godinama...

Dunja: U Dubrovniku ste bili?

Prolaznik 4: Pa da, godinama radio, poznajem, vrlo dobro, bre, samo ne mogu da kažem, pijan sam... sad ne mogu da se setim...

Dunja: Da, da, dobro, hvala...

Prolaznica 2 (*Dunja*): ... Roditelji brinu, ali roditelji ne znaju ništa šta je s njom, milicija, traži je, znate...

Dunja (*prilazi prolazniku sa odžačarskom kapom*): Možete nam reći nešto o djevojci koja je nestala? To je deveta djevojka koja je nestala u ovih 48 sati u Beogradu (*malopre je bilo 24*). Da li ste čuli nešto tome?

Prolaznik 5 (*odžačar*): Pa jeste, čuo sam, bio sam baš na krovu kad je bila baš panika oko toga, znate... Ali kako je ona... skini nju... ja ne mogu da...

Dunja: Samo toliko ste videli i čuli, ništa ne znate...?

Prolaznik 5: ... I čuo sa strane, od drugih, ovaj, u zgradi... Inače ništa drugo nisam...

Prolaznik 6 (*mladić, s Dunjom*): Znam.

Dunja: Možete nam nešto reći...?

Prolaznik 6: Mogu. (*Osmehuje se.*) Mogu, reći ću vam.

Dunja: Možete li?

Prolaznik 6: Mogu.

Dunja: Možete li?

Prolaznik 6: Mogu.

Dunja: Možete li?

Prolaznik 6: Mogu.

Dunja: Možete li?

Prolaznik 6: Ne mogu.

Dunja: Hvala.

Kamera prelazi preko okupljenih prolaznika, u celom luku, ispred SKC-a.

Dunja (*nadvikuje se s Disciplinom kičme, koja i dalje svira*): Možete li nam reći nešto o nestanku djevojke?

Prolaznik 6 (*još jedan Grk, ali mladi*): A... Ajm not from Jugoslavija, ajm from Grecija... end... about det gerl hu iz misd... aj houp... tu bi in haus... mejbi in d Lusi vit d skaj of dajmonds, somting lajk det... (Ja nisam iz Jugoslavije, ja sam iz Grčke, i što se tiče te nestale devojkice, nadam se da je kod kuće, možda je sa Lusi u nebu od dijamanta, tako nekako.) (*„Lucy in the Sky With Diamonds“, The Beatles*)

00:44:08

Kamera se vraća na Disciplinu kičme i prolaznike, a onda na Burića i Bartola, koji izlaze iz nekog narandžastog automobila i dolaze do platoa ispred SKC-a. Sklanjaju drugi deo one ograde, iza koje se sada ukazuju kulise nekog grada, s natpisom NAMA na jednoj od zgrada, i s maketom „fće“ iz profila.

Bartol staje pred mikrofona, s podignutom levom pesnicom, Burić sa strane, prekrštenih ruku, opet u pozi kao da je reč o nekom političkom skupu.

Bartol (*„Ludbreške rode“*): Ludbreg je nekada obilovao pašnjacima, prošaranim barama i odstajalom kišnicom. Tu se svojedobno gnijezdilo mnogo roda. Gnijezdile su se na dimnjaku škole. A kad je gnijezdo zbog loženja srušeno, savile su ga na banki, a postepeno i na drugim višim zgradama. U stvari, nakon svakog proljetnog povratka s juga, rode su u Ludbregu morale ponovo graditi gnijezda. Jednom su ga savile na glavnom stupu razvodnog dalekovoda i to usred Ludbrega. Nažalost, ni tu nisu mogle dugo ostati, jer su smetale

prilikom montaže vodova. Danas više ne živim u Ludbregu i ne znam kamo su se ludbreške rode odselile, i da li ih tu još uopće ima, ali sam siguran da taj podravski gradić nikad nije imao ljepšeg ukrasa!

Podiže visoko levu pesnicu. Bartol opet počinje da manijački pleše, Burić zatvara jedno krilo ograde, drugo se samo sklapa, onda i on pleše. Opet razmiču ogradu i nestaju iza nje.

00:46:26

Aster Hipopotam, plesač sporog stepa, izvodi svoju tačku, u studiju, naspram plave pozadine. Stepuje, zaista vrlo sporo, na neku melodiju koju svira saksofon, i polako izlazi iz kadra.

00:47:48

Borka Z i Blaženka Z, u studiju, ista scenografija. Cela tačka je najava za film koji sledi, „Ljubavnica s Marsa“ – najduži segment i kulminaciju cele emisije. Izgovaraju tekst, u glas (manje-više), kao da recituju dečiju pesmicu, uz odgovarajuću koreografiju.

(lagano, tiho) Zec u zamku nije pao,

(žustro) Samo hrabro, samo hrabro!

Zec u zamku nije pao,

Samo hrabro, samo hrabro!

Treba pred kinom u glavnoj ulici

(videti) da li krije njegov lik.

Dal' je tamo, dal' je tamo...

(uzvikuju poslednje reči, nerazgovetno, pokazuju na suprotne strane)

Ispod stakla, „Ljubavnica s Marsa“

– gleda!

Zec u zamku nije pao,
Samo hrabro, samo hrabro!
Zec u zamku nije pao,
Samo hrabro, samo hrabro!

Borka Z (Blaženki Z): Reci.

Nastavljaju, naspram crne pozadine, stoje jedna iza druge. Borka Z u stavu mirmo, s rukama na leđima, Blaženka Z blago nagnuta iza nje.

Blaženka Z (strogo): U rijetkim teorijskim radovima, Ze Ze Zec zamjerio je ovom filmu staromodnost priče, ali je ipak uz film bio sentimentalno vezan.

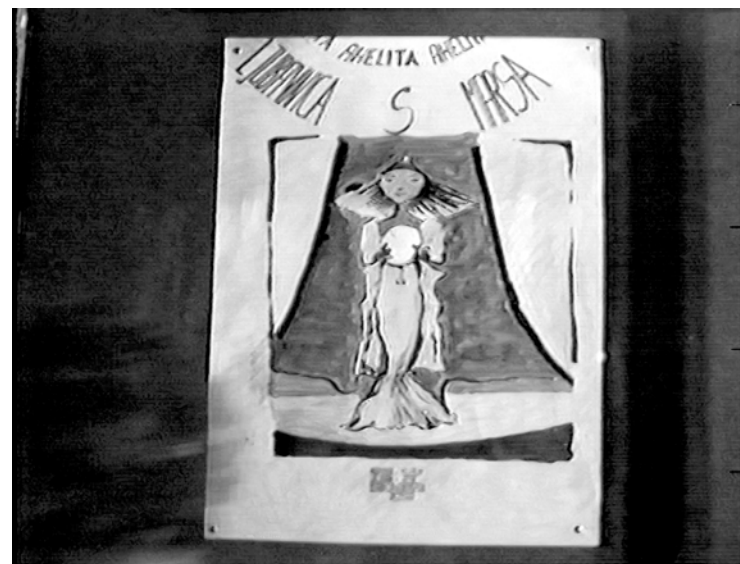
Borka Z (pored nje Burić i još dvojica Kuglaša, u blesavoj akrobatskoj pozi): Poznato je da je u dvorani G, omogućio u neuredovno vrijeme zatvorenu projekciju ovoga filma, za svoje društvo zatvaranog (sic) tipa, prisilivši operatera na čin zamjene filmskih traka.

Blaženka Z (Borka Z stoji u stavu mirmo, iz profila): I to je društvo kasnije bilo viđeno u stanu Ze Ze Zeca, kako slušajući kul džez gleda kroz prozor u kišu (Borka Z, i dalje u stavu mirmo, okreće glavu prema kameri), što je bilo iznenađujuće, s obzirom na okolnosti.

00:49:10

Devojka ide uz zid bioskopa Kozara, u Bezistanu, pored vitrine sa filmskim plakatima. Zastaje pored plakta za film „Ljubavnica s Marsa“. Zatim kupuje kartu, ulazi u salu sa ostalim gledaocima.

Špica filma...

LJUBAVNICA S MARSA¹

Nemi film, ceo tekst čitaju spikerke. Muzika: Disciplina kičme.

Kadrovi iz bloka 45 ili bloka 70 (biće da je ipak blok 45...), iz automobila, koji prolazi pored četvorospratnica duž Savskog keja.

Zatim scene iz dokumentarca o nekoj fabrici satova. Projektni biro, veliki pogon s radnicama u belim mantilima, vrhunska tehnologija, precizna izrada, kadrovi s gotovim proizvodima, luksuznim ručnim satovima, potpisivanje ugovora.

Gradska udžerica. Skromna kuhinja, muškarac u šoferskoj kožnoj jakni sedi za stolom i čita neki dopis, žena stoji iza njega, stavlja mu ruku na rame.

Glas (Dunja, Borka Z, koja čita najveći deo teksta; u nekoliko segmenta smenjuju je još dva spikerska glasa):

U jednom gradu, stari Gusjev ostao je bez posla.

Gusjev gužva dopis i hvata se za glavu, nalakćen na sto. Žena obara glavu.

Za to vrijeme, na drugom kraju grada, indžinjer (sic) Lost, pomoću svoje aparature, prima tajanstvene znakove koji dolaze iz velike udaljenosti.

¹ Ovaj segment filma osmislili su Željko Zorica Šiš (1957–2013) (Gusjev) i Zlatko Burić Kićo (inženjer Lost ili Los), prema motivima iz stripa Andrije Maurovića (crtež) i Krešimira Kovačića (scenarij), „Ljubavnica s Marsa“, objavljenog u nastavcima u zagrebačkom dnevnom listu *Novosti*, 24. XI 1935. – 22. II 1936. Glavni izvor je roman Alekseja N. Tolstoja, *Аэлума*, iz 1923 (odnosno, 1937). Kod nas objavljeno u nekoliko izdanja. Više u prilogu na kraju bukleta.

Lost, za svojom aparaturom, sa slušalicama na glavi, pojačava neobičan prijemnik. Čuju se zvuci Internacionalne, u sporijem tempu, kao iz muzičke kutije.

Kamera zumira njegov monitor, na kojem se vidi čuvena slika-plakat Ela Lisickog, „Izbij bele crvenim klinom!“ (Клином красным бей белых!, 1919).

Signal sa Internacionalom polako slabi, melodija zamire. Lost seda na ivicu stola, zamišljeno puši cigaretu.

Mnoge stanice u svijetu javljaju da su primile iste znakove s Marsa. No, profesor doktor akademik Gligorić, tvrdi da u svemiru nema ljudi, ni života uopće.

Krupni plan sa prof. dr akademikom Gligorićem, koji govori u mikrofonski, iz profila, zatim se lagano okreće ka kameri, blago razrogačenih očiju, koje gledaju malo u stranu. Nečija ruka mu razmazuje šlag po licu i zabija jagodu u usta. Gligorić pada, kao u nesvest, nestaje iz kadra.

Pojavljuje se novi govornik

Za mikrofonski staje Bartol, opet krupni plan, profil.

„Drugovi, ne slušajmo budalaštine astronoma i zvjezdooznanač! Mi imamo druge brige. Na Marsu postoje dvije klase: kapitalistička i proleterska. Treba osloboditi proleter Marsa!“

„Ja ću poć na Mars“, reče indžinjer Lost, „sa letjelicom koju ću sam konstruirati!“

Indžinjer Lost je neobično marljiv. Izrađuje nacрте dan i noć.

Lost u svom radnom kabinetu, za stolom, s nacртima, iza njega biblioteka s mnogo knjiga. Ulaze dvojica posetilaca. Rukuju se.

„Dakle, jesam li našao saputnike?“, upita Lost veselo.

„Ne, gospodine“, odgovori Arčibald. „Mi smo samo novinari. Mi tražimo intervju.“

Arčibald seda za sto, drugi novinar samo fotografiše, Lost hoda zamišljeno duž biblioteke, s rukama na leđima.

„U kojem vremenu mislite stići na Mars?“

„U bezračnom prostoru, gdje nema otpora, mogu postići brzinu svjetlosti“, odgovori Lost.

Nastavlja da mu objašnjava, dok drugi novinar i dalje fotografiše.

„Ovo je zbilja neki šaljivčina“, šapće Arčibald svome prijatelju.

Lost u mantilu, s cigaretom, gleda zamišljeno u gradsku panoramu. Veliki bulevar, prepun automobila sa upaljenim farovima, zatim noćno nebo iznad grada.

„Ipak je očajno ostati sam u beskrajnom prostoru“, pomisli Lost.

Očajni Gusjev, iznad bulevara Kneza Miloša. Hvata se za glavu, okreće se ka bulevaru.

Gusjevu je gorjelo do nokata i odlučio je da se baci u bezdan grada. Indžinjer Lost priskočio je u pravom trenutku.

Lost mu prilazi, s mantilom preko jedne ruke i s cigaretom (koju sve vreme puši) u drugoj, i stavlja mu ruku na rame. Gledaju se.

Opet Lostov kabinet.

„Spreman sam poći, dakako! Dobivao sam mnoge bitke. Suputnika kao ja teško ćete naći.“

„Sutra polazimo“, odgovori Lost.

Daje mu uputstva na papiru koji vadi iz džepa. Scena u kuhinji, Gusjev i njegova žena. Raduju se, on je vrti u krug.

„Srce moje, srce, srce, srce! Hrabar vojnik uvijek je spreman za putovanje!“

Vadi iz kredenca pištolj i dve bombe, stavlja ih kožnu oficirsku torbu.

Lost u svom krevetu, u pidžami, puši, zamišljen.

„Je li granica naše planete ujedno i granica smrti?“, razmišlja indžinjer, provodeći noć bez sna.

Kadrovi s publikom koja sedi na podu i aplaudira. Gusjev im odmahuje, Lost je pored njega, puši, uskoro poleću. Aplauzi iz velike kontrolne sobe. Snimak lansiranja.

Nastade strašna lomljava i prasak. Pred očima začuđene svjetine, sinulo je nešto poput munje.

Poletanje rakete. Lost i Gusjev gledaju kroz prozor, jedan iza drugog, iz profila. Snimci iz orbite, zatim snimak neke planete.

„Pred nama je crvena točka Marsa“, reče Lost.

Plamen na površini planete, zatim bljesak i snimak „sletanja“ rakete (snimak poletanja natraške). Površina Marsa, pustinjski pejzaž.

Gusjev i Lost hodaju oprezno i začuđeno. Zatim ih nešto zaslepi, Lost podiže ruku da zakloni oči – i povuče još jedan dim cigarete. Preko druge ruke i dalje nosi svoj mantil.

Sunce je bacalo crvenkastu sjenu na beskrajnu ravnicu, punu opasnosti.

Iznad njih lebdi neki čovek, Lost pokazuje Gusjevu na njega.

Njihov dolazak nije ostao neprimijećen.

Marsovac se spušta ispred njih. U običnom odelu, s cigaretom u ustima, skida zaštitne naočari (za plivanje). Oni mu prilaze.

„Da ste živo i zdravo, Zemljani!“, reče Marsijanac. (*Rukuju se.*)
 „Nosim vam pozdrave Marsovlade!

Nešto im objašnjava. Stavlja im po jednu upaljenu cigaretu u usta (Lost sada puši dve) i daje im zaštitne naočari. Nastavlja da im objašnjava kako da polete, kao i on. Pripremaju se, na 1-2-3 poleću.

Pomoću tajanstvenog antigravitacionog stroja njihovog novog prijatelja, vinuli su se u Marsovo nebo.

Lost i Gusjev lete. Ispod njih, neki teren u plamenu, za vreme noćnog bombardovanja, zatim prizori razrušenih gradova.

Lost i Gusjev promatraju neizmjerne pustoši bez drveća i trave (?). Razvaline napuštenih gradova i područja suhih kanala.

I dalje prizori razrušenih gradova i celih industrijskih zona. Onda veliki grad.

Na kraju putovanja, pojavljuju se kule i čunjevi (?) Marsometroposa.

Snimak velikog orkestra i hora s dirigentom, i publike koja aplaudira. Četvoročlana delegacija za doček. Svi puše tom-puse. Snažno purnjaju. Onda kao da im javljaju da su ovi stigli. Bacaju tom-puse na zemlju i gase ih. Jedan istupa (Tuskub) i počinje da pleše uz muziku, u pravcu kamere, dok ne izađe iz kadra. Ostala trojica plešu u korak, levo-desno. Publika aplaudira.

Marosvlada na čelu sa Tuskubom, priredila im je svečani doček.

Tuskub se vraća u kadar, pokazuje ostaloj trojici na glasnika koji se vraća sa zadatka. Ovaj im najavljuje skor dolazak Zemljana. Sleću i Lost i Gusjev, ne tako vešto kao glasnik. Pozdravljaju ih. Lost i Gusjev mašu i šalju poljupce publici iz neke velike koncertne dvorane.

Pano s njihovim rečima, na crvenoj pozadini. Gusjev stoji s podignutom rukom stegnutom u pesnicu, Lost maše.

ZDRAVO DRUGOVI MARSIJANCI
ŽIVIO INTERPLANETARNI
SAVEZ PROLETARIJATA
SVEMIRSKIH SVJETOVA

Opet ona delegacija, opet puše tompuse, onda se zagledaju, bacaju tompuse na zemlju, jedan malo okleva.

Putnike vode kroz prekrasne perivoje i uvode u dvorac.

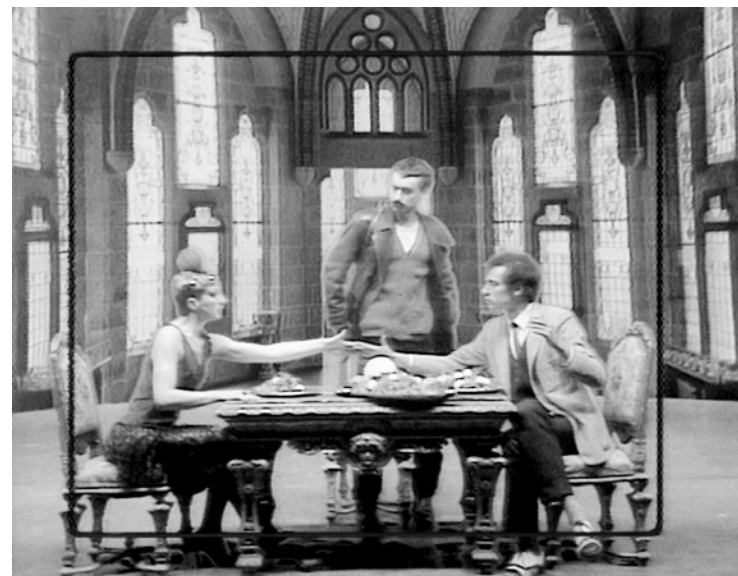
Vodi ih glasnik, prvi Marsovac koga su upoznali. Snimci kolonade iz Parka Gvelj (Antonio Gaudi, Parc Güell, Barselona), a zatim palate El Kapričo (opet Gaudi, El Capricho, Komiljas), koja služi kao velelepni dvorac. Prilaze kapiji. Već su u sali, za trpezom. Neka ruka okreće veliki ključ u vratima palate.

Rez na unutrašnjost dvorca, u kojem vladar Marsa (Tuskub) gleda u čarobnu kuglu, da bi video kakvu budućnost donose stranci. Vidi kako obojicu davi u isto vreme: Gusjevu steže „kragnu“, Losta drži za gušu. Ulazi devojka (Dunja, Borka Z), obučena u laku haljinu, u stilu dvadesetih godina. Tuskub joj nešto objašnjava i predaje kuglu. Ona je poslušno preuzima. Za trenutak, slika planinskog vodopada. Devojka odlazi. Tuskub gleda za njom, nervozno kršeći ruke.

Na večeri, očekujući princezu, Lost i Gusjev jedu s velikim tekom neobična, ali vrlo ukusna jela iz srebrnih zdjela.

Uzimaju s tacni po jednu belu lopticu, verovatno za ping-pong, i stavljaju ih u usta.

Male kuglice tope se u ustima kao šećer.

Ulazi sluškinja (Renata, Blaženka Z) i prinosi još jedan poslužavnik. Gleda Gusjeva, on nju, zatim se okreće sa smeškom ka Lostu. S druge strane prilazi princeza. To je devojka sa kuglom. Stoji pored Losta, koji se odmah zagleda u nju.

„Oprostite što sam zakasnila“, reče Ahelita.

Stavlja kuglu na sredinu stola, ispred Gusjeva, i seda za čelo stola, naspram Losta, koji je sve vreme zadržano gleda.

Djevojka je stavila ruku na čelo, što je značilo misliti. Inženjer Lost je (sada je „inženjer“, skoro neprimetna promena spikerke) odmah razabrao da se na toj kugli pokazuju misli i želje.

Lost oprezno stavlja ruku na kuglu. Gledamo njegove misli. Atomska eksplozija. Uragan besni nad nekim tropskim gradom (vide se palme).

Gusjev je nešto mrzovoljan.

Sada princeza pruža ruku ka kugli i prepliće prste s Lostovim. Gusjev ih gleda razdraženo, zatim uzima svoju torbu i odlazi.

Misli Lostove postale su smirenije, a i ljepše.

Veliko jato delfina, koji iskaču iz vode.

Sluškinja sedi za ogledalom i raspliće kosu.

Ovdje stiže Gusjev. „Djevojko mlada, lijepa si kao san!“

Seda pored nje. Ona mu nešto objašnjava. U ogledalu se pojavljuje lik Tuskuba.

„Nitko ne smije saznati njihove tajne. To se kažnjava smrću. Mi imamo ogledala kojima možemo posmatrati događaje na najvećoj udaljenosti“, reče Iv (?; u romanu Iha, Ihoška).

Tuskub sa svojim glavešinama. Sede na baštenskim stolicama od trske. Piju kafu, iz običnih šoljica (s plavom štraf-

tom), tu je i kofa s ledom za šampanjac. Tuskub nešto žučno govori glasniku.

Iz zrcala se čuo Tuskubov glas: „Stranci ne smiju izići iz ogledala! Ne, iz dvorca... Da li su im oduzeta antigravitaciona sredstva?“

Glasnik je u panici, pokušava da se opravda, nije znao, itd. Tuskub besno ustaje i vadi pištolj. I ostale glavešine vade pištolje i onda svi pucaju u glasnika. Ovaj pada preko stolica.

Kelner dovozi kolica s velikom tortom na spratove, s kuglom na vrhu. Torta se otvara, iskače atentatorka, obučena kao muškarac, sa šeširom i brkovima, naoružana „šmajserom“ (Renata). Hoće da ih pokosi, ali „šmajser“ se zaglavio. Ovi vade pištolje i ubijaju je. Atentatorka pada, cela torta se ruši.

Na ogledalu Gusjev je video marsovske tvornice.

Kadrovi s kapije neke fabrike, noćna smena, zatim nekoliko prizora iz neke čeličane.

Kelner opet dovozi tortu na kolcima, ispred Tuskuba i njegovih glavešina, koji sede za istom garniturom. Iz torte opet iskače atentatorka sa „šmajserom“, ali ovi je ubijaju čim promoli glavu.

Dvorane za igranje lutrije. Ondje ljudi čekaju svoj sretni broj.

Opet torta na spratove. Tuskub sada stoji odmah pored nje, sa uperenim pištoljem. Čim se iz torte pomoli glava s plavom perikom, puca u nju.

Vidio je Marsovcu koji uživaju u havru (u romanu, „lišće havre“, droga). Dvanaest puta godišnje, Marsovlada poklanja najljepše snove.

Obični ljudi, muškarci i žene, ispred uređaja za inhaliranje neke droge. Ubacuju novac u aparat, inhaliraju se, odlaze teturajući se ili padaju opijeni.

Kelner opet dovozi tortu na sprat i postavlja je ispred Tuskuba i njegovih glavešina, koji su već izvukli pištolje. Tuskub im pokazuje da pucaju svi u isto vreme, pre nego što se torta otvori. Pucaju. Ali to aktivira bombu, koja ih sve raznese.

Na pozadini je projektovan snimak mora, pod mesečinom, s malim čamcem s plovkom, kojim upravljaju neki dečaci.

U kadar uskače čovek umazan tortom, koji nešto razdražano viče. Pridružuje mu se i atentatorka sa „šmajserom“.

Kajron:

BUDUĆNOST ĆE BITI DELFIN U SUNČANOJ NOĆI

Tuskub je ipak preživeo. Samo je malo umazan tortom. Predeo u pozadini se naglo menja, sada izgleda kao ledeno more, sa santama.

Sluškinja i Gusjev sve to prate u ogledalu. Gusjev naglo ustaje, rešen da krene u akciju.

„Hrabar vojnik uvijek je spreman za putovanje!“, odlučno reče Gusjev.

Lost i princeza Ahelita, na klupi ispred dvorca.

„Osjećam se kao uklet. Svuda samoća, pustoš i tuga“, pričao je Lost.

Obara glavu, skrhan.

„Ja ne umem ljubiti“, zaklinjala je Ahelita, kršeći ruke. „Povedi me na Zemlju! Želim vidjeti planine, drveće i životinje.“

Prilazi im Gusjev i drmusa Losta za rame.

Gusjev je žustro objašnjavao slike koje je vidjeo u ogledalu.

„Čarolije su to, dragoviću“, odgovori Lost umorno. „Ugasite svjetlo.“

*Gusjev leti iznad poprišta noćnih sukoba u nekom gradu.
Na sve strane dim, plamen, eksplozije.*

„Ne znam zašto se ovi bune“, pomisli vojnik, „ali poći ću s njima da bude više gužve!“

Opet park ispred dvorca. Princeza Ahelita izvodi neki neobičan ples pred Lostom, koji sedi na klupi (i puši). Nakon njenog poslednjeg pokreta, Lost joj prilazi i uzima je za ruku.

„Po starom običaju, djevojka koja otpleše ovaj ples muškarcu, postaje njegova žena“, reče mirno Ahelita.

Začula se buka. Ovdje pristižu Tuskub i njegovi vojnici.

Tuskub i njegovi vojnici trče naoružani kroz kolonadu. Okreću se na jednu stranu, sa uperenim cevima pištolja i „šmajsera“. Pucaju prema Lostu i princezi.

Lost ustaje sa klupe, vadi pištolj i odgovara na vatru. Princeza takođe vadi pištolj iz haljine i puca. Ali, ovi je pogađaju. Lost joj prilazi. Princezi ide krv na usta.

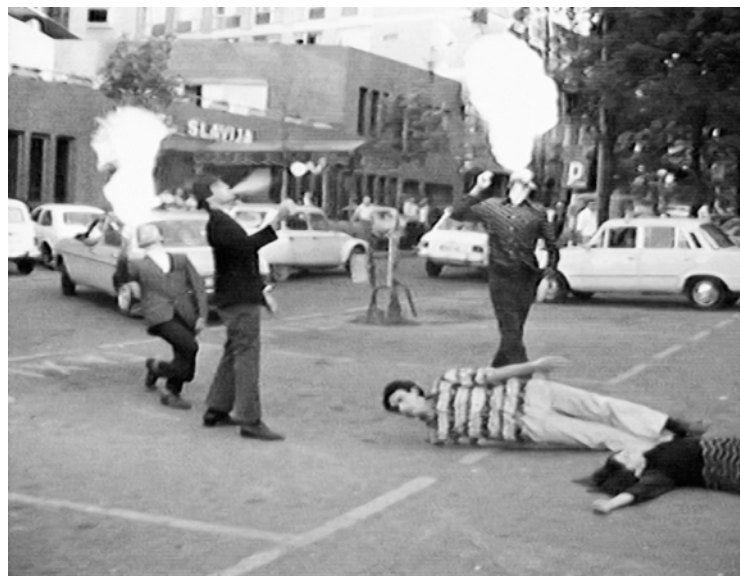
„Ostanimo zajedno u smrti, kad već ne možemo u životu!“, reče Lost.

(Ahelita:) „Poznavala sam samo muke i napore duha. Ti si me probudio. Moraš živjeti.“

Stavlja mu naočare za plivanje i zabija drugu cigaretu u usta (antigravitacioni komplet). Klone. Lost ustaje, kao omađijan i, s pokretima slepca, ide nesigurno prema kameri. Princeza sve obilnije krvari. Kamera se zadržava na kečapu koji joj se sliva niz obraz. Onda opet Lost, u krupnom planu, kao oduzet, s naočarima za plivanje i anti-gravitacionom cigaretom u ustima.

01:13:32

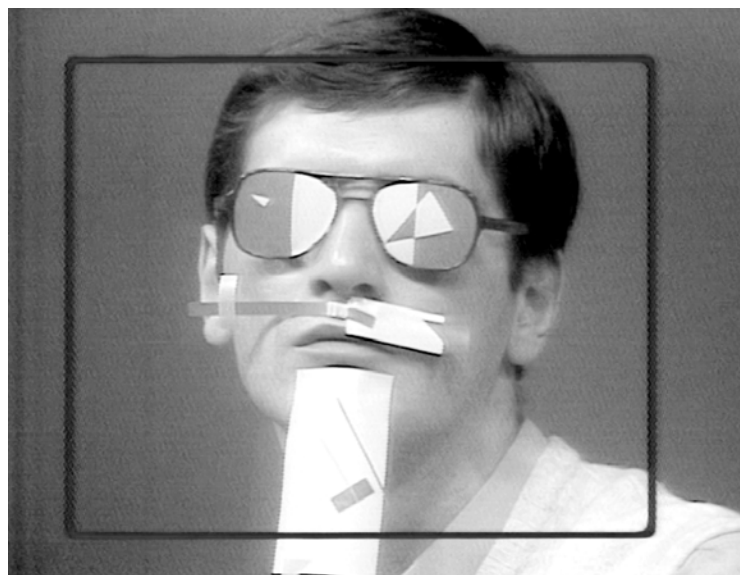
Rez: podzemni prolaz na Terazijama, pokretne stepenice. Članovi i članice Kugla glumišta, upadljivo kostimirani (obična odeća, ali ipak upadljive kombinacije), penju se stepenicama, jedan ispružen na ogradi. Svi puše. Na kraju je Renata, koja na znak „Pali!“, bljuje vatru iz usta.

Dalje na ulici, čuje se znak „Okret!“, i još dvojica bljuju vatru.

Akcija se nastavlja na više mesta u centru Beograda, uglavnom oko Hotela Slavija i ispred Beograđanke.

Svuda se ponavlja ista scena: muškarac ili žena bljuju vatru i onda padaju „mrtvi“, oboje ili neko od njih. Ispred Hotela Slavija, gde više njih to radi odjednom, Bartol „baca ribu“ – leži ukočen kao riba, što je bila jedna od njegovih tačaka. Prolaznici ih začuđeno gledaju. U Makenzijevoj (Tolbuhinovoj), gde se odigrava još jedna takva scena, sa ženom koja klonulo ili možda „mrtva“ sedi na asfaltu naslonjena na parkirani automobil, i s jednim muškarcem iz grupe, koji ispred nje bljuje vatru i takođe pada „mrtav“, neko iz ekipe dovikuje prolazniku (slučajno, seljak u tradicionalnim čakširama, u gumenim opancima i s tepihom ispod miške), koji zaklanja kameru: „Ajde, rodo, prođi, prođi, rodo!“

Poslednja snimljena scena se odigrava ispred Beograđanke. Neko od njih već leži „mrtav“ na asfaltu ispred robne kuće, zatim izlazi jedan par, koji samo klone, bez bljuvanja vatre, i na kraju Renata, koja žustro sune plamen, ali grabi dalje, pravo preko ulice.

01:15:03

Nastavak filma „Ljubavnica s Marsa“.

Kontrolna soba, jedan čovek s naočarima prati na monitoru Gusjeva. Sleće i Lost, sa improvizovanim zavojem oko glave.

„Tuskub je u dvorcu i organizira protunapad“, reče Lost.

Gubi svest, glava mu klone Gusjevu na rame. Onda njih dvojica gledaju na monitoru čoveka s naočarima, za koje s lica vidimo da čine deo maske sa konstruktivističkim šarama (opet El Lisicki).

„Težak položaj“, reče Gor promuklim glasom. „Tuskub je namjerno dopustio pobunu, da nas uništi!“

„Prijatelju, vi ovde drobite koješta!“, povikne Gusjev ljutito. „Treba objaviti celom Marsu da je vlast prešla u naše ruke! Ja ću poći na polove i zauzeti stanice magnetske. A onda neka dragi Tuskub brunda kao stari medvjed u... (nerazgovetno)!“

Opet čovek s konstruktivističkom maskom.

„Povući ćemo se u podzemne tunele, koji spajaju petsto gradova Marsa.“

„Napred, prijatelju, nama pripada nebo!“, klikne Gusjev.

Stavlja na glavu antigravitacioni komplet, uzleće, povlači za sobom klonulog Losta (koji ne ispušta cigaretu i svoj obavezni mantil). Kadar s nekom blještavom kuglom koja šiba kroz svemir, zatim snimci nekog luksuznog odmarališta.

Sunčanog popodneva, trajala je zabava na obali jezera. Izletnici, igrači tenisa, golfa i fudbala, uživali su u nedjeljnom odmoru i plesu. Odjednom začuše gosti neobično šiktanje u zraku, kao da se približava oluja.

Vojnici osmatraju nebo dvogledom, onda jedan više nešto. Na nebu se vidi avion koji bombarduje neko naselje.

Počinje opšti metež. Kadrovi sa snimcima sukoba, požara, ratišta, crkvenih povorki, širom sveta.

Operaciona sala, zatim bolnička soba, u kojoj leže ranjeni Gusjev i Lost (koji i dalje puši). Gusjev maše pobednički prema kameri. Dolazi sestra, uzima svakoga za ruku, meri im puls.

Snimci štamparije novina, najnovije izdanje već je na kioscima. Jedna žena kupuje novine (Politiku). Sve je gotovo.

Gusjev za govornicom, naspram crvene pozadine. Živo i značajno gestikulira, opisuje šta se dogodilo.

Trijumfalna kapija, zatim luksuzni automobil, koji prolazi ulicom prepunom ljudi, koji su se okupili zbog neke slavne ličnosti. Gusjev sa ženom, u nekom gradu, koji liči na Njujork. Mašu ljudima.

Gusjev i Nora putuju po zemaljskoj kugli i drže predavanja o zauzimanju Marsa.

Indžinjer Lost povukao se u samoću.

Lost u bašti svoje skromne kuće, sa ružama u prvom planu.

Indžinjer Lost sjedio je kraj aparata i činilo se da razabire reči na nezemaljskom jeziku. Sav skrhan položio je glavu na stol. Daleki glas je ponavljao:

„Gdje si? Gdje si? Gdje si?“

Poslednje „Gdje si?“, sa zvonkim ehom.

*Snimak Zemlje iz vasiona. Princeza Ahelita lebdi u bezvazdušnom prostoru, između planeta, sa raširenim suncobra-
nom u ruci.*

Preko svijetova, traži Ahelita, glasom ljubavi, vječnosti i tuge, svoga izgubljenog ljubavnika.

KRAJ FILMA „LJUBAVNICA S MARSA“.

Malobrojna publika napušta bioskopsku salu. Devojka s početka filma, koja je gledala filmski plakat, još sedi zagledana u ekran.

01:18:36

Opet reporterka Dunja, ispred SKC-a. Probija se između prolaznika, dolazi do jedne žene.

Dunja: Oprostite, molim vas, da li ste čuli nešto o nestanku djevojke Anice Vlašić?

Prolaznica. Ne...

Dunja: To je već deveta djevojka koja u roku od 48 sati... Niste...? Niste čuli ni za osmu djevojku, ni za sedmu djevojku...?

Prolaznica: Ne, ne...

01:18:49

Spikerka u studiju, sa početka emisije, ovog puta sa zečjim sekutićima.

Laku noć, dragi gledaoci, ovo je kraj našeg zabavnog programa.

01:18:54

Odjavna špica.

Blaženka Z, Borka Z, kao pevačice, sa mikrofona i zečjim sekutićima, i Disciplina kičme.

Opraštaju se od gledalaca, tako što improvizuju s frazama „laku noć“, „goodbye“ (kao u refrenu pesme „Damaged Goods“, Gang of Four) i sl.

Pri kraju odjavne špice, kroz kadar promiču Burić, sa svojim mahnitim plesom, i još neki članovi Kugle.

TV realizacija
producent: Milorad Bajić
organizator: Ljiljana Đurić
snimatelj eng.: Živorad Lazić
tonski snimatelj: Zoran Kovačević
video mikser: Slobodan Janežić
majstor svetla: Zdravko Ignjatović
glavni kameraman: Aleksandar Radosavljević
kamermani: Milan Pavlović, Ljubmir Šašić
sekretar realizator: Vukica Bešević
asistent režije: Dušan Jovanović
reditelj: Ljubiša Ristić
produkcija: TV BEOGRAD '81

(kraj špice)

O filmu

Proba „Mekanih brodova“, u krugu Studentskog centra, u Savskoj 25.
Foto: Mladen Babić-Baba, Zagreb, 1977.

OSNOVNI PODACI

Dokumentarno-igrani film, 1:21:34, u boji i crno-beli, u produkciji Redakcije dramskog programa TVB. U arhivi RTS, kao datum prvog emitovanja naveden je 25. VI 1982 (bez programskog termina). Film je ponovo prikazan na RTS, u emisiji TREZOR, 13. IX 2011 (utorak), u 13:00.

Najava reprize, povodom 45. BITEF-a: <http://www.rts.rs/page/tv/sr/story/21/rts-2/954626/trezor.html>

Jedini autori filma su članovi i članice *Kugla glumišta*, od ideje do svih detalja realizacije. Sve osobe iz beogradskog studija, koje su navedene kao autori ili zadužene za zvuk, scenografiju, itd. (Kokotović, Ristić i drugi), bile su dobri domaćini i saradnici, a potpisane su kao autori samo zato da bi se cela stvar lakše opravdala pred tadašnjim autoritetima.

Film: <https://archive.org/details/kuglaglumistetvb1981>
(1.37 GB)

SEGMENTI

Film je kolaž probranih tačaka iz nekoliko Kuglinih predstava – „Bacanje ribe“, „Čovjek-stolac“, „Ludbreške rode“, „Kolodvor“, „Ljetno popodne ili što se desilo s Vlastom Hršak“, „Kugla Cabaret“, itd. – i novih prizora. Preciznu strukturu otkrio bi nam samo originalni sinopsis filma, za koji i ne znamo da li postoji – ili dobro sećanje, uz zajedničko premotavanje filma, nekog iz Kugle! U svakom slučaju, ovde se srećemo s ludom i razigranom mešavinom starog i novog materijala (s tim što ovo „starog“ kod Kugle znači, recimo, „postojećeg“: to

U NEDJELJU 24. NOVEMBRA

počinje u „Novostima” novi ilustrirani fantastični roman pod ovim naslovom. Roman je izradjen od istog domaćeg ilustratora, koji je ilustrirao „PODZEMNU CARICU”. Ovaj zanimivi novinski film radjen je po romanu Alekseja Tolstoja

su ideje koje su se stalno razvijale i varirale, a ne samo izvlačile iz šešira, kao uvek isti trikovi). Nešto od tog novog materijala bilo je izvedeno na ulicama Beograda, a nešto snimljeno u studijima TV Beograd. Pored akcije „16.00”, izvedene na Trgu Republike, koja je već detaljno opisana, najduži povezani materijal je film u filmu, „Ljubavnica s Marsa”.

LJUBAVNICA S MARSA

Inspiracija je bio istoimeni strip Andrije Maurovića i Krešimira Kovačića, objavljen u nastavcima u zagrebačkom dnevnom listu *Novosti*, 24. XI 1935. – 22. II 1936. A glavni izvor – roman Alekseja N. Tolstoja, *Аэлита*, prvi put objavljen u tri nastavka u časopisu *Красная новь*, 1922–1923, pod naslovom *Закат Марса*, „Sumrak Marsa” (od 1923. kao *Aelita*).

Tolstoj je 1935–1938. revidirao roman i ta verzija je postala „kanonska” – iako ne nužno i bolja od one iz 1923. Razlika nije toliko u kvalitetu proze, koliko u njenom naboju: Tolstoj je značajno ublažio ili uklonio neke delove iz prve verzije koji

su prema važećem sovjetskom (tada uveliko staljinističkom) kanonu bile previše pesimistične ili ideološki „neodgovorne” (Losovo razočaranje zbog ljubavnog gubitka i stanja na Zemlji, „otrovanoj mržnjom, oblikovanoj krvlju”, od čega ga nije moglo izbaviti ni novo socijalističko društvo; puki ratni avanturizam večitog revolucionara Gusjeva, i još neki detalji). Ali ni u toj revidiranoj verziji nije bilo ublaženo baš sve; roman je ostao neodoljiv i stekao je ogromnu popularnost, ne samo u Sovjetskom Savezu. U obe verzije, *Aelita* ostaje malo čudo neobuzdane imaginacije i vrhunskog pripovedačkog stila, tako da se može samo najsnažnije preporučiti. Ipak, po meni, prednost ima verzija iz 1923 (kod nas, zagrebačko izdanje iz 1924, odnosno sarajevsko iz 1959, u prevodu Nikole Nikolajevića).

Kovačićev scenario za strip je vrlo slobodna varijacija na Tolstojevu temu: „slobodna”, utoliko što radnju komotno prenosi u drugi *klišé*, a ne u neku naročito originalnu formu. Kovačić izmišlja drugačiju uvertiru za glavnu radnju, kao i niz drugih detalja, u vrlo „amerikanskom” stilu, po uzoru na stripove o

Flešu Gordonu i tadašnju holivudsku produkciju; ali taman kad pomislite kako to previše vuče na neku drugu stranu, prepoznajete glavne konture Tolstojevog romana. Maurovićev crtež je izvanredan, kao što smo od njega i navikli; Kugla preuzima od njega lik Aelite za filmski plakat u izlogu bioskopa „Kozara“ – pri čemu i Maurović polazi od lika i kostima princeze Aelite iz istoimenog filma Jakova Protazanova, iz 1924 (prvi sovjetski „naučno-fantastični“ film).

Na osnovu tog materijala, Kugla izvodi svoj luping, s potpuno originalno rešenim scenama i uz maestralno baratanje tada još friškim alatom, video tehnologijom (jednostavne, ali nepogrešivo lucidne intervencije). Sasvim drugi medij, pristup i reference, koji nam na još ubedljiviji način prenose duh Tolstojeve priče – i slobodno sežu dalje od nje (ruska avangarda, antigravitacioni kompleti – cigarete i naočare za plivanje – torte na sprat i u lice, šmajseri, „Budućnost će biti delfin u sunčanoj noći!“).

Evo pregleda navedenih izdanja:

Andrija Maurović (crtež) i Krešimir Kovačić (scenario), strip „Ljubavnica s Marsa“, u tri nastavka, dnevni list *No-*

Аелита — Ю. И. Соколов

Princeza Aelita (Julija Solnceva – dakle, Sunčeva!), u kostimu Aleksandre Ekster, 1924.

vosti, Zagreb, 24. XI 1935. – 22. II 1936; novo izdanje, Vedis, Zagreb, 2010;

Aleksej Tolstoj, *Aelita: doživljaji dvojice Rusa na Marsu*, Zaklada tiskare Narodnih novina, Zagreb, 1924, preveo Nikola Nikolajević;

Aelita, Novo pokolenje, 1949, preveo Đorđe Radenković (prema revidiranoj ruskoj verziji);

Aelita, Džepna knjiga, Oslobođenje, Sarajevo, 1959, preveo Nikola Nikolajević (prema dostupnim podacima, na osnovu originalnog ruskog izdanja iz 1923. i sa prevodom iz 1924);

Aelita: Put na Mars, Aletea, Beograd, 2018, prevela Milica Mirjanić (verovatno prema revidiranoj verziji).

KAKO JE KUGLA DOŠLA U BEOGRAD

Damir Bartol Indoš:

„Zašto nije Televizija Zagreb, umjesto Televizije Beograd, snimila sat i pol dokumentarno-igrane emisije o *Kugla glumište*? Zato što su u dramskom programu TV Zagreba sjedili neopisivo konzervativni ljudi, dok su u Beogradu bili Aca (Aleksandar) Popović i Filip David (urednik Dramskog programa TVB) koji su nas samonicijativno zvali, dali nam velike novce za produkciju i prikazali naš rad na prvom programu JRT-a! Zamislite senzacionalne prizore: Dunja jede papire, ja lupam glavom o zid, Kičo (Zlatko Burić) se baca niz stepenice pothodnika.

Ipak, moram izdvojiti dva kritičara u Hrvatskoj koji su u presudnom trenutku, i na žalost, uzalud, stali iza našeg rada. Bili su to Dalibor Foretić i Petar Brečić, koji su podnijeli mnogo oštrih kritika zato što su nas u dva navrata podržali.“

Damir Bartol Indoš, navedeno u Marin Blažević, *Razgovori o novom kazalištu*, Centar za dramsku umjetnost, Zagreb, 2007, str. 259; istaknula Suzana Marjanić, u *Kronotop hrvatskoga performansa: od Travelera do danas*, Institut za etnologiju i folkloristiku, Udruga Bijeli val i Školska knjiga, Zagreb, 2014. Deo o Kugli: Poglavlje 6, *Kugla glumište vs. Indoševa Kugla ili tzv. meka i tvrda frakcija*, str. 723–764

VIŠE O KUGLI

Videti naš prvi buklet o Kugli, *Što je Kugla?* (2016), reprint priloga iz časopisa *Gordogan* br. 1, Zagreb, 1979, str. 78–104 (priredio Branko Matan, glavni urednik), sa nekim dodacima i delimičnim, ali dovoljnim pregledom dostupnih izvora (Suzana Marjanić, Anica Vlašić-Anić, Zlatko Burić Kičo, Damir Bartol Indoš): <https://anarhija-blok45.net/tekstovi/sto-je-kugla-2016.pdf>

Iz tog izdanja ovde izdvajamo:

Suzana Marjanić, *Kronotop hrvatskoga performansa: od Travelera do danas*, I–III, Zagreb, 2014, kompletno

Poglavlje 6, „Kugla glumište vs. Indoševa Kugla ili tzv. meka i tvrda frakcija“, str. 723–764: http://indos.miz.hr/Kugla_Kronotop_ulomak.pdf

Suzana Marjanić, razgovor s Anicom Vlašić-Anić: „Urbani rituali Kugla-glumišta ili estetizacija uličnoga svagdana“, *Zarez*, br. 191, 2006: <http://www.zarez.hr/clanci/razgovor-s-anicom-vlastic-anic>

Anica Vlašić-Anić, „Kolektivno autorstvo: neslučajna 'savršenost' Kuglinih 'kao-da' ne/znatnih 'nesavršenosti'“, časopis *Kazalište*, br. 51/ 52, 2012, Zagreb, str. 82–101: https://www.hciti.hr/web/wp-content/uploads/Kazaliste-51_52-web.pdf

Suzana Marjanić, Razgovor sa Zlatkom Burićem: „Narušavanje teatra kao kocke“, *Zarez*, br. 210–211, 2007: <http://www.zarez.hr/clanci/razgovor-sa-zlatkom-buricem-kicom>

Vid Jeraj, Glumac & glazbenik Zlatko Burić-Kičo, *Megazin* 04, br. 12, Zagreb, 2005: https://www.clubture.org/system/publication/pdf/13/04_12.compressed.pdf

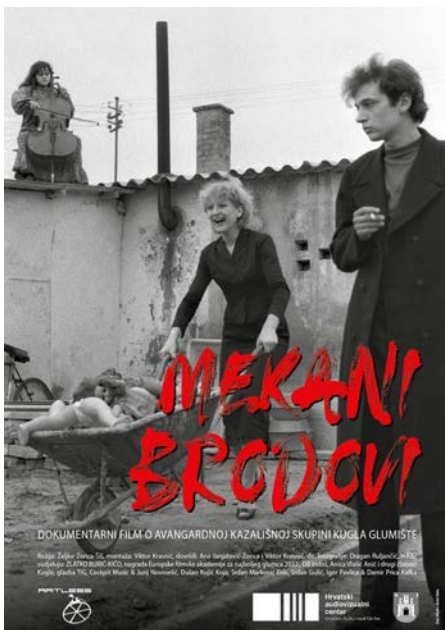
BITEF 12, 1978: Kugla glumište, *Mekani brodovi* (PDF): http://istorijskenovine.unilib.rs/view/index.html#issue:UB_00060_19780906

BITEF 18, 1984: tri „formacije“ Kugle, s predstavama „Ende oder Wende (Kraj ili promjena)“, „Mali poučni prizor“ i „Neprigušeni titraji“ (PDF): http://istorijskenovine.unilib.rs/view/index.html#issue:UB_00060_19840910

Avantgarde Museum (Zagreb): Kugla glumište: <https://www.avantgarde-museum.com/en/museum/collection/authorskugla-glumiste~pe4553/>

AG, 2017, 2023.

Najnovije!

MEKANI BRODOVI: Dokumentarni film o avangardnoj kazališnoj skupini KUGLA GLUMIŠTE

AUTORI: Ur-Kugla, Željko Zorica Šiš (1957–2013), Ana Janjatović-Zorica i Viktor Krasnić. Studio Artless, Zagreb, 2022, 88 min.

Beogradska premijera: 5. XI 2023, 19.00, Dvorana Kulturnog centra BG (Kolarčeva 6)

Najava *Studio Artless*

<https://www.studio-artless.hr/archives/1068>

Najava *Festivala Slobodna zona*

<https://slobodnazona.rs/mekani-brodovi/>

Žurnal anarhije/ blok 45 (7. XI 2023, prikaz)

<https://bit.ly/kugla-mekani-brodovi>

Zlatko Burić Kičo, Zoran Šilović Šilo, Dunja Koprolčec, Damir Bartol Indoš i Jura (Jurij) Novoselić Kuzma, ispred Kugline Barake u Savskoj 25. Foto: Mladen Babić-Baba, Zagreb, 1980.